

ISBN: 978-605-81278-3-8

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A. Ş.

Ketebe Yayınları: 74

Edebiyat

Editör

Aykut Ertuğrul

Kapak

Harun Tan

Düzeltili

Cihan Aldık

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Eylül 2018
İstanbul

ketebe.com

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 34989

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212. 612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

İhlas Gazetecilik A.Ş.

Matbaa Sertifika No: 12227

Merkez Mah. 29 Ekim Cad.

İhlas Plaza No: 11 A/41

Yenibosna Bahçelievler / İstanbul

Tel: 212.454 37 11

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A. Ş.'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Akrebi Kuyruğundan Tutmak

Toplumsal Değişme ve Edebiyat

M. FATİH ANDI

KETEBE

Prof. Dr. M. Fatih Andı

1962, Adana doğumlu. 1985'te bitirdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde 2011 yılına kadar öğretim üyesi olarak çalıştı. 2011 yılından itibaren Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı olarak görev yapmaktadır. Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) aslı üyesidir.

Eserlerinden bazıları şunlardır: *Ara Nesil Şairi Mehmed Celâl, Hayatı, Görüşleri, Şiirleri* (1995), *İnsan Toplum Edebiyatı* (1995), *Bir Osmanlı Bürokratinin Avrupa İzlenimleri-Mustafa Sami Efendi ve Avrupa Risalesi* (1996), *Servet-i Fünûn'a Kadar Yeni Türk Şiirinde Şekil Değişmeleri* (1997), *Mektuplarla Tevfik Fikret ve Çevresi* (1999, H. Yorulmaz ve Y. Taşçıoğlu ile birlikte), *Kartpostallarla Tevfik Fikret ve Çevresi* (1999, H. Yorulmaz ve Y. Taşçıoğlu ile birlikte), *Roman ve Hayat* (1999, Türkiye Yazarlar Birliği yılın edebî tenkit kitabı ödülü), *Edebiyat Araştırmaları-I* (2000), *Hayata Edebiyatla Bakmak* (2006, Türkiye Yazarlar Birliği yılın deneme kitabı ödülü), *İstiklâl Marşı- İstikbâl Marşı: 41 Dize 41 Yorum* (2010, H. Akay'la birlikte), *Güneşe Tutulan Ayna- Şiir İncelemeleri* (2011), *Emperyalizme Direniş Bilinci: Çanakkale* (2015), *Bir Dağ Nasıl Söylerse Öyle: Cahit Zarifoğlu* (2017, H. Yorulmaz'la birlikte), *Şiirin Ufku* (2017).

İçindekiler

Önsöz.....	7
Edebiyat ve Toplumsal Değişme	11
Sanat, Ahlâk ve Eğitim İlişisine Dair Serbest Düşünceler....	21
Çatı Eser Yokluğu, Ortak Ruh Mahrûmiyeti	31
Modern Edebiyatta Hz. Peygamber’i Anlatmak.....	37
Popüler Siyer Ürünlerinde Dil, Üslûp ve Estetik Sorunları	49
Hangi Ramazan yahut Herkes Maksudunun Resmini Taşır?	69
Cumhuriyet’in Ulusal Kimlik Oluşturma Süreçleri ve Mehmed Âkif	77
Büyük Doğu Kapaklarındaki Eleştirel Dil	87
Aydınlar, Kültürel İktidar ve Bu Bağlamda Oluşan Necip Fazıl Portresi	95
Dilin Yazdığı Şiir, Şairin Yazdığı Şiir.....	105
Kendi Kentin İçinde, Gözü Kentin Dışında: Modern Kent Karşısında Necip Fazıl’ın Şiiri	113
Düne Çocukluk Penceresinden Bakmak, Bugünü Dünle Kıyaslamak	123
Alternatif Tarih Yorumcusu Olarak Kemal Tahir: Yol Ayrımı Örneği.....	151
Arif Nihat Asya’nın Kısa Nesirleri.....	165

Türk Edebiyatında Günlük Türü ve Cahit Zarifoğlu'nun "Yaşamak"ı	179
Modern Kente ve Kentleşmeye Karşı Erdem Bayazıt'ın Şiiri	193
Metinlerarası İlişkiler Açısından Mustafa Kutlu'nun <i>Bu Böyledir</i> İsimli Eseri	211
Red Cephesinin Neferleri: Mustafa Kutlu Hikâyelerinde Modernleşmeye Direnişin Kahramanları	237
Türk Şiirinin Yunus Emreleri	253
Şiirin Vicdamındaki Kudüs Çığlığı	263
15 Temmuz Bayrağını Sanat ve Edebiyatta Dalgalandırmak	271
Bu Kitapta Yer Alan Yazıların Yayım Bilgileri	279

Önsöz

“Âdem’le Havva’nın Cennet’te öncesiz sonrasızmışçasına mutlu bir hayatı yaşadıkları zaman gibiydi hayatımız, Batı’nın soluğu bize gelmeden önce.”

Sezai Karakoç, *Yitik Cennet* isimli eserine modernleşme maceramızın öncesini ve sonrasını özetleyen böyle bir çarpıcı cümleyle başlar. Bu cümle ilk anda bize onlar kötü, biz iyi formülasyonunun getirdiği bir toptancı yorum kolaycılığını da taşır gibi gelse de, birkaç cümle sonrasındaki devamında bütün itiraz pençelerimizi boşa çıkaran satırlar bizi karşılamaktadır:

“Ben bunu Âdem’le Havva’nın Cennet’te Şeytan’la karşılaştıkları an imajıyla düşünüyorum. Şeytan içeriden mi gelmişti, dışarıdan mı? Bence daha önemlisi, dışarıdan gelen Şeytan’ın çağrısını dinleyen bir kulağın hemen içeride hazır oluşuydu.”

Karakoç’un bu satırları, son birkaç asırlık Batılılaşma maceramızı, bu maceranın muhatabı olan “insanımız” üzerinden tavsifte ve bu macera içindeki maruz, mağdur, makbul, memnun veya müteşekkik psikolojiler etrafında vukû bulan saf tutuşları tasnifte önemli bir gerçeği en keskin ve derin bir

surette ifade etmektedir. Üstelik bu ifade ediş, bir Müslüman için en temel ve “aslî” ontolojik “başlangıç”ı referans alan bir imgeleştirmeye yapılmaktadır. Rahmân, insan ve şeytan üçlüsüne dayanan bir imgeleştirme...

Şeytanın çağrısı ve içeride bu çağrıya hazır olanlar... Biz bu ikili kutuplaşmayı çoğaltabiliriz de. Hazır olanların yanına, hâmil olanlar ve hâdim olanları da ekleyebiliriz, hâsir olanlar ve hakir olanları da, hâmûş olanlar ve hâcil olanları da... Bir de, sayıları az da olsa, bu çağrıdan habîr olanlar, bu çağrıya hasım olanlar mevcuttur.

Şairin yukarıda alıntıladığımız cümlelerindeki imgeleştirmeyi sürdürerek söylersek, Batılılaşma şeytanının, elest bezminde Rahmân’la insan arasındaki ahidleşmenin selâmetini ve devamını varlığının kattığı fitne ile zehirlediği gibi, Müslüman toplumlarda onların medeniyetinin sonunu getirecek olan tarihsel bir dünyevî “kıyamet”i hazırlama sürecidir aslında son birkaç asırdır yaşanan. Ve bu fitne bir akrep gibi, bu yapıyı sokarak bünyeyi zehirlenmekte, vücudu yere sermektedir.

Akrep, akrepliğini yapmaktadır. Acı olan, içeridekilerin akrep karşısındaki tutumudur. Bu tutumun karmaşıklığı ve çetrefilliğidir, topyekûn bakıldığında gözlenen tutarsızlık manzarasıdır. İhanet, acziyet, cesaret, dirayet... Ne çok tutum ve duygu iç içe göstermektedir kendisini. Ama hepsinin çaldığı kapı, doğrusu bir “vehamet” kapısıdır. Müslüman toplumların büyük çoğunluğu, akrebin akrepliği karşısında nasıl davranılacağını bilememe vehameti içinde oradan oraya savrulup durmakta, çağın şeytanî desîse ve çalkantıları içinde tutunacak bir tutamak noktası aramaktadırlar. O zaman da akrebin kuyruğunu bile bir sağlam tutamak sanma yanılgısı ile zehirlenmektedirler. “Hep birlikte sarılınacak sağlam ip”i elden kaçırmışlığın neticesidir bu.

İşte tam da bu yüzden, kaba hatlarıyla son iki asrı içine alan İslâm dünyasının modernleşme süreçlerini, yine Karakoç’un

“Ötesini Söylemeyeceğim” şiirindeki bir niteleme ile ifade edersek, “akrebi kuyruğundan tutmak” süreci diye niteleyebiliriz.

Modern aydın, akreple dost olan, akrepler çoğaltan insandır. Modernleşmeci toplumların Batıcı aydınları ise, bütün gafillikleri, safdillikleri, acziyet veya ihanetleri ile “akrebi kuyruğundan tutan” insanlardır. Tuttukları akrebin zehri önce kendilerini zehirlemiştir. “Ama onlar bilmezler ki...”

Toplumlarının birer aydını olmaları hasebiyle, edebiyatçılar da bu vasıftan tercihleri ve tavır alışları oranında nasiplenirler.

Buradan hareketle, Türk edebiyatının modernleşme macerasını akrebi kuyruğundan tutanlar ve akrebin kuyruğunu ezenler diye bir tasnif etrafında yorumlayabiliriz. Bu tasnif ile eğildiğimizde ise, bizim edebiyat tarihimizin, okullardaki müfredat çerçevesinde bize “akrebi kuyruğundan tutanlar” a medhiye tarihi olarak dayatıldığını fark ederiz. Yeni Türk Edebiyatının yakın zamanlara kadar tekrarlanagelen “resmî” tarihi, modernleşme ekseninde kurgulanmış bir edebiyat tarihi görüntüsü arz eder.

Bu yüzden, “akrebi kuyruğundan tutanlar” ın varlığını bilmek ve onları tanımakla birlikte, akrebin kuyruğunu ezenlerden bilhassa haberdar olmak, safımızı bu şartlar altında belirlemek mecburiyetindeyiz. “Akrebin kuyruğunu ezenler”, fitnenin önünü almaya, bünyeyi sağaltmaya çalışanlardır.

Onların yaptıklarının bilinmesi ve bu bilişin çoğaltılması gayreti, “akreleşme” karşısındaki duruşumuzun başlangıcı ve karşı koyma yolundaki ilk adımı atma sorumluluğumuzdur.

Elinizdeki kitap, bu sorumluluğun gereklerini üstlenme adına atılmış mütevazı bir hatve olarak görülür ve bu niyetin ışığında, bu gözle okunursa, bereketi bizi memnun edecektir.

M. Fatih Andı

05.08.2018